

úspěšné počítačové hry z časů pozdního středověku *Kingdom Come: Deliverance*.⁹

Smyslem každoročního Mezinárodního dne archeologie je zvýšit povědomí o archeologii. Veřejnosti je nabídnuta možnost zapojit se do mnoha různých aktivit umožňujících lépe pochopit, co je smyslem a náplní této odborné činnosti, jaké jsou její výsledky a jaký význam mají pro společnost, jíž není lhostejná její minulost a stopy, které v naší krajině zanechává. Akce je tak především oslavou této vědní disciplíny a zdůrazňuje myšlenku, že archeologie je všude kolem nás. Poprvé byl tento den slaven v USA v roce 2011, rychle však pronikl do zahraničí a v roce 2013 už jej slavilo přes 70 tisíc lidí v různých zemích světa. V roce 2014 se Mezinárodní den archeologie poprvé konal i v České republice.

Stanislava KUČOVÁ; Jan PÁŘEZ;
Ján ČÁNI; Lenka MILITKÁ

■ Poznámky

9 <https://www.npu.cz/cs/uop-praha/akce/48291-sazavsky-klaster-po-stopach-archo-vezkumu-klastera-s-nahledem-do-prostredi-kingdom-come-deliverance>, vyhledáno 16. 7. 2020.

V Praze se sešli archeologové z celé Evropy

Ve dnech 5.–7. března se v Praze konalo 21. výroční zasedání *European Archaeological Council* (Evropské archeologické rady, dále EAC) s titulem *Archaeology and Public Benefit: moving the debate forward (Archeologie a veřejný přínos: posun v diskusi)*. Zasedání se zúčastnilo více než sto odborníků z různých památkových institucí celkem 26 zemí zastoupených v Radě Evropy, včetně Izraele a Ruské federace. Zasedání organizoval Národní památkový ústav na základě pověření prezidenta EAC Barney Sloana a usnesení 20. výročního zasedání EAC v Dublinu (2019). Akce byla organizována za výrazné podpory Národního muzea, v jehož Nové budově, tedy v budově bývalého Federálního shromáždění, také proběhla.

EAC podporuje a koordinuje management archeologické památkové péče v evropských zemích. Založena byla v roce 1999 a jednotlivým členským zemím slouží zejména jako platforma pro výměnu zkušeností. Směrem k evropským strukturám pak EAC aktivně předkládá názory svých členů a podílí se na přípravě zásadních dokumentů, které se v Radě Evropy mohou dotknout archeologického kulturního dědictví a péče o ně. Evropská archeologická rada se na základě odborných posudků a práce

1

2

svých pracovních skupin snaží o tvorbu širší strategie řízení v archeologické památkové péči. Členy Evropské archeologické rady jsou především zástupci památkových institucí. Za Českou republiku je to Národní památkový ústav jako člen řádný a Archeologický ústav Akademie věd Praha, v. v. i., jako člen přidružený.

Kromě organizačních záležitostí výboru EAC a jednotlivých pracovních skupin byl odborným tématem pražské konference přínos archeologie pro veřejnost. Dvacet příspěvků z různých zemí poskytlo různé pohledy na toto téma, pojmenovalo rozličné cesty poznávání a prezentace archeologického kulturního dědictví. Jde zejména o takové, které nebudou dě-

Obr. 1. Mezi spoluorganizátory 21. zasedání EAC patřilo Národní muzeum v Praze, v jehož Nové budově se konference uskutečnila. Foto: Romana Semelková Indrová, 2020.

Obr. 2. Na čtyřdenní akci se sešli zástupci památkových institucí z 26 převážně evropských zemí. Pohled do konferenčního sálu. Foto: Romana Semelková Indrová, 2020.

dictví skryté v zemi nadměrně ohrožovat, a to ani činností archeologů samotných, a zdůrazní naopak jeho důležitý podíl na hodnotách vymezujících kulturní historickou krajinu současnosti. Základním předpokladem je, že turistika a cestovní ruch jsou

3

4

velmi důležitými položkami využití archeologizované kulturní krajiny. Musí však být pro archeologické dědictví přínosem, nikoliv ohrožením jeho existence.

V České republice se nyní vede zásadní diskuse spojená s přípravou nové stavební legislativy, která archeologickou a obecně památkovou péči zásadně ovlivní. Pozitivní zahraniční zkušenosti by měly být reflektovány i v praxi naší země. Svým dílem k tomu přispěla jistě i tato akce.

V roce 2020 uběhne 25 let od chvíle, kdy vstoupila v platnost Maltská konvence, neboli Úmluva o ochraně archeologického dědictví Evropy, a současně 20 let od chvíle, kdy začala platit také v České republice. Jejím důraz na ochranu archeologického dědictví jako součásti kolektivní paměti je aktuální i dnes. Archeologické kulturní dědictví jako součást památkového fondu Evropy je vytěžitelné a neobnovitelné. Jeho ochrana v rámci péče o krajinu i životní prostředí podmiňuje uchování evropské kulturní krajiny, protože tyto hodnoty by měly být předány dalším generacím.

Konferenční příspěvky byly rozděleny do následujících sekcí: *New Models for Public Benefit*, *Public Benefit in Practice* a *Evaluating and Assessing Public Benefit Provision*.¹ Neformální rozhovory probíhaly během společenského večera v prostorách Národního muzea, 7. března zajistil Národní památkový ústav exkurzi účastníků zasedání na státní hrady Karlštejn a Křivoklát, kde si zúčastnění archeologové vyslechli odborný výklad.

Pro přiblížení celé konference následuje přepis rozhovoru s ředitelem EAC Barney Sloanem, který ve svých odpovědích mimo jiné zhodnotil letošní ročník a nastínil vize do budoucna.

Kdy vznikla organizace EAC a jaké je její hlavní poslání?

Evropská archeologická rada byla založena v roce 1999. Jedná se o demokratickou síť zástupců národních institucí, které jsou v členských státech

Rady Evropy ze zákona odpovědné za správu archeologického dědictví. EAC tedy zastupuje správce historického prostředí a přidruženého kulturního dědictví. Slouží potřebám úřadů, které národní archeologické dědictví spravují, a prostřednictvím veřejné debaty nabízí organizacím užší a lépe strukturovanou spolupráci a výměnu informací. EAC se svými členům snaží poskytovat informace a poradenství ve všech aspektech správy kulturního dědictví a na základě odborných znalostí vytvářet obecné strategie pro správu archeologického dědictví. EAC slouží jako informační a poradní orgán a navazuje kontakty s mezinárodními organizacemi, které se zajímají o správu kulturního dědictví.

Přibližte nám, prosím, téma a odborné části letošního ročníku konference.

Letošním tématem byl rozvoj veřejného přínosu archeologických výzkumů prováděných jako součást stavebních nebo rekonstrukčních prací. Část veřejnosti se mylně domnívá, že tento typ archeologie přináší časovou prodlevu a zvyšuje náklady. Víme, že v Evropě náklady na archeologický výzkum představují méně než 0,1 % všech stavebních nákladů. Tyto nízké náklady naopak mají značný přínos, který odpovídá základnímu cíli archeologie, jímž je porozumění naší společné minulosti. Víme, že archeologie dokáže spojit lidi, může podnítit společnost, přinést důležité objevy, zvyšovat turismus a dokáže odkrývat nová překvapení. Konference byla zejména o tom, jak s těmito skutečnostmi pracovat.

Součástí jednání bylo i zasedání pracovní skupiny Public Benefit Working Group. Jaké poznatky vzešly z tohoto jednání?

Z jednání Pracovní skupiny o veřejném přínosu vzešla myšlenka vytvořit soubor nástrojů platný pro všechny členské státy EAC (a pravděpodobně i pro ostatní státy), který developerům (investorům), řídicím pracovníkům, archeologům a komunitám pomů-

Obr. 3. *Prezident EAC Barney Sloane (vlevo), Martin Tomášek z NPÚ (uprostřed) a Rudolf Pohl z Národního muzea. Foto: Romana Semelková Indrová, 2020.*

Obr. 4. *Členem organizačního týmu byla za EAC i Desislava Gradinarova (vlevo), na snímku s německou archeoložkou Reginou Smolnik (vpravo). Foto: Romana Semelková Indrová, 2020.*

že vysvětlit přínos archeologického výzkumu tak, aby lépe pochopili, jak tato veřejná pozitiva vytvářet na základě vzájemné spolupráce.

Jaké jsou do budoucna nejdůležitější kroky institucionální archeologie ve vztahu k veřejnosti?

Dohodli jsme se, že EAC do roku 2021 vydá metodiku zabývající se uvedeným tématem a doporučí členským zemím, aby ji začaly používat. Metodika bude krátkým a srozumitelným dokumentem, kterému by měl rozumět opravdu každý a který pomůže vysvětlit prospěšnost archeologie. Část metodiky bude sestávat z případových studií přístupných online, které ukáží, kde se tyto přínosy již projevily.

Jak se v poslední době mění vztah archeologů a veřejnosti?

Během 90. let minulého století se na záchranný archeologický výzkum pohlíželo zejména jako na odbornou a profesionální činnost, která zahrnovala dohodu mezi úřady, archeology a investory. Jen málokdy byla zahrnuta i veřejnost. V posledních dvou desetiletích se tento přístup začal měnit a obě strany – jak archeologové, tak veřejnost – zřetelněji při-

■ Poznámky

1 Názvy jednotlivých příspěvků, abstrakta i další podrobnosti lze najít na webových stránkách Europae Archaeologiae Consilium, <https://www.europae-archaeologiae-consilium.org/annual-meeting-2020>, vyhledáno 24. 8. 2020.

pustily, že každý zde má svou úlohu. Televizní programy, mediální příběhy a výstavy ukázaly, že se veřejnost stále hluboce zajímá o svou společnou minulost, a archeologové připustili, že by měli s lidmi více sdílet informace o svých objevech. A to zejména přímo v místě nálezů.

Jak je archeologie obecně vnímána? Dochází v současnosti ke změnám či posunům?

Politici mnoha států si jasně uvědomují, že kultura – a především archeologie – má značný vliv na voliče. Důkaz můžeme vidět v počtu zákonů týkajících se kulturního dědictví, které byly vydány v posledních dvaceti letech. Bohužel celosvětová finanční krize nevyhnutelně vedla k omezení přístupu k finančním prostředkům (ať už veřejným, nebo soukromým) a dnes archeologové hledají způsob, jak jinak z omezených zdrojů získat co nejvíce. EAC se domnívá, že záchranný archeologický výzkum je čím dál vyspělejší a složitější činností.

Jak by se daly shrnout výsledky jednání konference EAC v Praze?

Na konferenci se sjelo 80 manažerů kulturního dědictví z celé Evropy. Účastníci si vyslechli 19 přednášek plných cenných a různorodých pohledů na problematiku maximalizace veřejného přínosu. Na jejich základě můžeme začít sebevědomě vytvářet rámec pro dosažení našich cílů. Schválili jsme hlavní zásady tohoto rámce a nyní vidíme jasný způsob, jak stanovit základní pravidla pro jeho zavedení. Sdílením vlastních zkušeností se členové EAC ujistili, že sporné záležitosti, které řeší ve svých zemích, jsou ve skutečnosti společné celé Evropě.

Jaké jsou vaše dojmy z posledního ročníku konference EAC?

Zahájení konference se laskavě ujali náměstci Vlastislav Ouroda za Ministerstvo kultury, Petr Spejchal za Národní památkový ústav a Rudolf Pohl za Národní muzeum. Martin Tomášek, vedoucí odboru archeologie Národního památkového ústavu, a jeho tým byli naprosto profesionální, efektivní a vstřícní k hostům. Přítomnost náměstka Ourody podtrhla důležitost této konference a zaručovala, že zástupci jednotlivých zemí přistupovali k agendě konference konstruktivně a s největší vážností. Přednášky byly pro všechny účastníky inspirativní a byly přijímány s nadšením. Já jako prezident EAC nemůžu být s výsledky setkání spokojenější. Dvacátý první ročník konference EAC byl velkým úspěchem. Naštěstí na ni neměla žádný vliv současná komplikovaná zdravotní situace v Evropě.

Stanislava KUČOVÁ; Tomáš ŘEPA;
Martin TOMÁŠEK

Nicolaiova sbírka je online

Díky moderním technologiím a zejména možnostem internetu se dnes můžeme dostat ke zdrojům, o jakých se předchozími generacemi badatelů ani nesnilo. Jedním z takových pozoruhodných a z hlediska následného využití památkovou péčí zajímavých pramenů je i Nicolaiova sbírka, uložená od roku 1786 ve Württemberské zemské knihovně ve Stuttgartu, jejíž jednotlivé svazky jsou jako digitální kopie na stránkách knihovny v současné době volně k dispozici.¹

Sbírku v 18. století vytvořil württemberský generálmajor a vojenský teoretik Ferdinand Friedrich von Nicolai,² který ji používal pro svou vlastní vědeckou odbornou práci. Původně byla určena jako jakýsi zvědný materiál pouze pro armádu. Navíc ji pravděpodobně využívali i starší studenti nejvyššího stupně důstojnické Karlsschule. Znal ji i vévoda z Württembergu, Karl Eugen.³ Ten zřejmě považoval sbírku za natolik důležitou, že ji koupil v roce 1786 pro vévodskou veřejnou knihovnu, kterou založil ve Stuttgartu. Sbírka původně zahrnovala 197 svazků s 29 221 plány a mapami, z toho 5 604 kreseb, jak sám Nicolai uvedl. Dnes existuje 155 svazků s celkem přibližně 23 000 stránkami a se stejným počtem zachovaných plánů, nákresů, map a grafik, které byly nalepeny na prázdné stránky každého svazku. Většina dochovaných grafik pochází z roku 1786, mnohem méně ze 17. století a je pravděpodobné, že jen malou část lze datovat do 16. století. Tištěná grafika je často ilustrací oddělenou od knih, ty Nicolai přidělil k příslušným tematickým svazkům.

Svazky byly na první pohled uspořádány víceméně tematicky, ovšem v rámci těchto svazků existuje zřídka zcela konzistentní pořadí. Existují svazky k civilní architektuře, svazky k technologii, k matematice, díly s lepenými mapami a tzv. městskými pohledy. Převážná většina svazků však obsahuje vojenské ilustrace: dělostřelecká vyobrazení, bitvy a plány manévrování, plány vojenských táborů a obléhání, válečné karty, vyobrazení zbraní, jakož i obrázky uniform a ohňostrojů. Mnoho vyobrazení je věnováno různým druhům opevnění. Tematicky byl výběr grafiky převážně volen tak, aby zejména vyhoval výuce důstojníků. Kromě válečné tematiky jsou předmětem ilustrací relativně podrobně zobrazení plánů reprezentativních staveb (zámků, paláců, letohrádků), občanských, technických a vodních staveb, zahrad a dalších.

V současnosti tedy můžeme pracovat pouze se zlomkem předmětné sbírky, a to té části, která obsahuje kresby týkající se převážně měst a šlechtických sídel z celé Evropy, a tedy i z území dnešní České republiky. Je více než jasné, že nás v tomto ohledu čeká ještě mnohé překvapení, protože se

Obr. 1. Nicolas Guibal, *Portrét generála Ferdinanda Friedricha von Nicolai, olej na plátně, 1780. Landesmuseum Württemberg.*

■ Poznámky

1 Viz Sammlung Nicolai, *Württembergische Landesbibliothek*, <https://www.wlb-stuttgart.de/sammlungen/karten-und-graphik/bestand/sammlung-nicolai/>, vyhledáno 3. 12. 2019.

2 Ferdinand Friedrich von Nicolai (20. října 1730 v Cannstattu – 14. května 1814 v Ludwigsburgu) byl württemberský generálmajor a vojenský spisovatel. K Nicolaiově osobnosti i sbírce viz Daniel Hohrath, *Die Bildung des Offiziers in der Aufklärung. Ferdinand Friedrich von Nicolai (1730–1814) und seine enzyklopädischen Sammlungen. Eine Ausstellung der Württembergischen Landesbibliothek*, Württembergische Landesbibliothek 1990. – Hans-Christian Pust, *Die „Sammlung Nicolai“. Eine frühe Erwerbung aus Privatbesitz unter Carl Eugen*, in: Vera Trost – Hans-Christian Pust (Hgg.), *Carl Eugens Erbe*. 250 Jahre Württembergische Landesbibliothek, Stuttgart 2015, s. 70–77.

3 Karl Eugen (také Carl Eugen, 11. února 1728 v Bruselu – 24. října 1793 v Hohenheimu) byl od roku 1737 do roku 1793 dvanáctý, nevládnoucí, od roku 1744 vládnoucí vévoda z Württembergu.